

LIITE 1

Tulevan rahoituskauden valmistelun tilanne ja komission säädösehdotukset

1. EU:n säädökset

Leader-toimintavasta eli yhteisölähtöisestä paikallisesta kehittämisestä säädetään EU:n aluekehityksen ja koheesiopolitiikan yleisasetuksessa¹. Komissio julkaisi ehdotuksensa yleisasetukseksi 29.5.2018. Asetusehdotuksen mukaan:

(24) Yhteisölähtöistä paikallista kehittämistä on tarpeen vahvistaa ja helpottaa paikallistason voimavarojen paremmaksi hyödyntämiseksi. Tällaisessa kehittämisessä olisi otettava huomioon paikalliset tarpeet ja voimavarat sekä kulloisetkin sosiokulttuuriset ominaispiirteet, ja sen avulla olisi saatava aikaan rakennemuutoksia, luotava paikallisia valmiuksia sekä kannustettava innovointiin. Rahastojen välistä tiivistä yhteistyötä ja niiden yhdenmennyä hyödyntämistä olisi lisättävä paikallisten kehittämisstrategioiden toteuttamiseksi. Keskeisenä periaatteena on, että paikallisyhteisön etuja edustavien paikallisten toimintaryhmien olisi oltava vastuussa yhteisölähtöistä paikallista kehittämistä koskevien strategioiden suunnittelusta ja toteuttamisesta. --

Asetusehdotuksen 25 artikla koskee yhteisölähtöistä paikallista kehittämistä, 26 artikla yhteisölähtöisiä paikallisia kehittämisstrategioita, 27 artikla paikallisia toimintaryhmiä ja 28 artikla rahastoista yhteisölähtöiseen paikalliseen kehittämiseen myönnettävää tukea. Asetusehdotuksen perusteella Leader-toimintatapa säilyy pääpiirteittäin nykyisellään. Asetusehdotuksen käsittely on kesken. Tässä ohjeessa on otettu huomioon asetusehdotuksen mukaiset reunaehdot Leader-toiminnalle. Ohjetta täsmennetään tarpeen mukaan valmistelun edetessä.

Maaseuturahaston osalta Leader-toimintatapa on osa EU:n yhteistä maatalouspolitiikkaa, josta säädetään CAP-suunnitelma-asetuksessa². Komissio julkaisi ehdotuksensa CAP-suunnitelma-asetukseksi 1.6.2018.

CAP-suunnitelma-asetusehdotuksen 64 artiklassa säädetään maaseudun kehittämisen tukitoimityypeistä, joista yksi on yhteistyö. Yhteistyöstä-tukitoimityypeistä säädetään 71 artiklassa ja Leader kuuluu yhteistyö-tukitoimityyppiin. 86 artiklassa säädetään määrärahojen vähimmäis- ja enimmäismääristä ja ehdotuksen mukaan vähintään 5 prosenttia YMP:n strategiasuunnitelmaan myönnettävästä maaseuturahaston kokonaisrahoitusosuudesta on varattava Leaderiin.

CAP:n uudistusta koskevien ehdotusten käsittely on kesken neuvostossa ja Euroopan parlamentissa. Komissio antoi lokakuussa 2019 asetusehdotukset siirtymävaiheelle. Tämän perusteella uusi rahoituskausi alkaisi 1.1.2022, mutta asetusehdotusten käsittely on kesken ja siirtymävaiheen pituus ja uuden rahoituskauden alku ei ole vielä varmistunut. Myöskään Suomen CAP-suunnitelman rahoitus ja siirtymäkauden rahoitus eivät ole vielä tiedossa.

2. Leader osana yhteisen maatalouspolitiikan (YMP) strategiasuunnitelmaa (CAP-strategiasuunnitelma)

Maa- ja metsätalousministeriö valmistelee YMP:n strategiasuunnitelman eli CAP-suunnitelman. CAP-suunnitelma sisältää maatalouden suorat tuet, maaseudun kehittämisen toimenpiteet ja markkinatoimet. Suunnitelma kattaa Manner-Suomen ja Ahvenanmaan. Tällä hetkellä kansallisena tavoitteena on, että Suomen CAP-suunnitelman luonnos valmistuisi

¹ COM(2018) 375 final. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus Euroopan aluekehitysrahastoa, Euroopan sosiaalirahasto plussaa, koheesiorahastoa ja Euroopan meri- ja kalatalousrahastoa koskevista yleisistä säännöksistä ja rahoitussäännöistä sekä turvapaikka- ja maahanmuuttorahastoa, sisäisen turvallisuuden rahastoa ja rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitusvälinettä koskevista rahoitussäännöistä ([linkki](#))

² COM(2018) 392 final. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus jäsenvaltioiden yhteisen maatalouspolitiikan nojalla laatimien, Euroopan maatalouden tukirahastosta (maataloustukirahasto) ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) rahoitettavien strategiasuunnitelmien (YMP:n strategiasuunnitelmat) tukea koskevista säännöistä sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EU) N:o 1305/2013 ja (EU) N:o 1307/2013 kumoamisesta ([linkki](#))

lausuntokierrokselle kesällä 2020, valtioneuvoston käsittelyyn syksyllä 2020–kevällä 2021 ja sen jälkeen komission käsittelyyn.

Leader-toiminta edistää useita CAP:n yleis- ja erityistavoitteita. Yleistavoitteet ovat: a) edistetään älykästä, kestävä ja monipuolista maatalousalaa, jolla varmistetaan elintarviketurva; b) tuetaan ympäristönhoitoa ja ilmastotoimia ja edistetään unionin ympäristö- ja ilmastotavoitteita; c) lujitetaan maaseutualueiden sosioekonomista rakennetta. Näitä tavoitteita täydennetään monialaisella tavoitteella, jossa päämääränä on alan uudenaikaistaminen edistämällä ja jakamalla tietämystä, innovointia ja digitalisointia maataloudessa ja maaseutualueilla sekä edistämällä niiden käyttöä. (5 artikla)

CAP-suunnitelmassa Leader-toiminta ohjelmoidaan erityistavoitteen h) edistetään työllisyyttä, kasvua, sosiaalista osallisuutta ja paikallista kehitystä maaseutualueilla, myös biotalouden ja kestävä metsänhoidon alalla alle (6 artikla). Leader-toiminta linkittyy myös muihin erityistavoitteisiin.

Tavoitteiden saavuttamista on arvioitava tuotokseen, tuloksiin ja vaikutuksiin liittyvillä yhteisillä indikaattoreilla (7 artikla ja liite 1). Suoraan Leaderiä koskeva tuotosindikaattori on tuettujen paikallisten kehittämissstrategioiden määrä (O.27) ja tulosindikaattori Leader-ryhmien paikallisten kehittämissstrategioiden kattaman maaseutuväestön osuus (R31a).

3. Yhteisölähtöinen paikallinen kehittäminen osana EMKR:ää

Komissio julkaisi ehdotuksen uudeksi Euroopan meri- ja kalatalousrahaston (EMKR) asetukseksi kesäkuussa 2018. Asetusehdotuksessa on kolmantena toimintalinjana kestävä sinisen talouden kasvun mahdollistaminen ja vauraiden rannikkoyhteisöjen edistäminen. Artiklassa 26 on säädetty yhteisölähtöisestä paikallisesta kehittämisestä seuraavasti:

1. EMKR:n tukea voidaan myöntää paikallisten talouksien ja yhteisöjen kestäväan kehitykseen asetuksen (EU) N:o [yleisistä säännöksistä annettu asetus] 25 artiklan mukaisen yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen kautta.

2. EMKR:n tukea varten asetuksen (EU) N:o [yhteisistä säännöksistä annettu asetus] 26 artiklassa tarkoitetuissa yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen strategioissa on varmistettava, että paikalliset yhteisöt hyödyntävät paremmin kestävä sinisen talouden mahdollisuuksia ja hyötyvät niistä paremmin hyödyntämällä ja vahvistamalla ympäristöllisiä, sosiaalisia, kulttuurisia ja inhimillisiä voimavaroja.

Neuvoston ja parlamentin näkemykset ovat lähes saman sisältöiset komission ehdotuksen kanssa ja neuvotteluja näiden kolmen tahon kesken käydään parhaillaan. Uusi asetus valmistuu ja se julkaistaan mahdollisesti syksyllä 2020.

Kansallisesti uutta EMKR-toimintaohjelmaa valmistelee huhtikuussa 2019 asetettu valmistelutyöryhmä maa- ja metsätalousministeriön johdolla. Paikallisen kehittämisen toimintamallin valmisteluun on koottu paikallisen kehittämisen teemaryhmä. Erilaisia paikallisen kehittämisen malleja ja vaihtoehtoja pohdittiin yhteistyössä nykyisten kalatalouden paikallisten toimintaryhmien kanssa työpajassa tammikuussa 2020. Toimintamallia tulee kehittää, koska nykyisessä mallissa hallinto- ja aktivointikuluille asetettu 25 prosentin enimmäismäärä on osoittautunut riittämättömäksi. Arviointi nykyisen mallin toimivuudesta ja alustava ehdotus uudesta toimintamallista valmistuvat arviolta maaliskuussa 2020. Paikallisen kehittämisen toimintamalliin haetaan näkemyksiä myös ELY-keskusten järjestämissä alueellisissa työpajoissa huhti-toukokuussa 2020. Ehdotusta kalatalouden paikallisten toimintaryhmien hallintomallista ja toiminnan painopisteistä käsitellään toimintaohjelmaa valmistelevassa työryhmässä kesäkuussa 2020. Tämän pohjalta EMKR:n paikallisen kehittämisen malli sovitetaan yhteen maaseuturahaston kanssa Leader-ryhmien haun toisessa vaiheessa.

Nyt haun ensimmäisessä vaiheessa kaikkia hakijoita pyydetään kuitenkin alustavasti pohtimaan ja tunnistamaan alueensa kalatalouteen liittyviä tarpeita. Tämä helpottaa ja nopeuttaa kalatalouden paikallisen kehittämisen suunnittelua ja alueellista yhteensovittamista, kun kalatalouden toimintaryhmien hakumenettely avataan myöhemmin syksyllä. Leader-ryhmiksi hakijat voivat halutessaan tuoda esiin alueesta ja kalatalouden merkittävydestä riippuen tunnistamansa kalatalouden tarpeet osana alueensa tarve- ja voimavara-analyysii. Tämä ei kuitenkaan ole edellytys kalatalouden toimintaryhmien hakuun osallistumiselle. Kalatalouden paikallisen kehittämisen alueet tulevat jatkossakin muodostumaan useammasta maaseuturahaston Leader-alueesta.

4. Yhteisölähtöinen paikallinen kehittäminen osana rakennerahasto-ohjelmaa

Ohjelmakauden 2021–2027 rakennerahasto-ohjelman valmistelu käynnistyi työ- ja elinkeinoministeriön johdolla syksyllä 2018. Hallituksen linjauksen mukaisesti Suomeen (pl. Ahvenanmaa) tulee tulevalle ohjelmakaudelle yksi valtakunnallinen rakennerahasto-ohjelma sisältäen niin EAKR- kuin ESR-toimenpiteet. Komission tammikuussa 2021 esittelemä uusi oikeudenmukaisen siirtymän rahasto (JTF) tullaan sisällyttämään ohjelmaan kolmantena rahastona omaksi toimintalinjakseen. Rahaston kohdealueet ja toiminnan sisältö sekä rahoitus täsmentyvät vuoden 2020 aikana. Ohjelman kolmas luonnosversio valmistui helmikuussa 2020 (koskien EAKR- ja ESR-rahastoja). Tavoitteena on saada ohjelman epävirallinen luonnosversio komission tarkasteluun huhtikuussa 2020. Rakennerahasto-ohjelman osalta uuden ohjelmakauden on arvioitu käynnistyvän Suomessa 1.5.2021.

Työ- ja elinkeinoministeriön Itä-Suomen yliopistolla teettämän selvityksen (7/2019) mukaan ESR-toimintalinjalla 5 rahoitettuja kansalaistoimijälähtöisen kaupunkikehittämisen hankkeita on toteutettu kaikkiaan 14 paikkakunnalla ja niiden toteuttajina ovat olleet pääasiassa Leader-ryhmät tai kaupungit. Vaikka toimintamalli on selvityksen mukaan muodostunut erityisesti työllistymistavoitteisiin nojaavaksi yhdistysten kehittämistoiminnaksi, todetaan sen myös välillisesti edistäneen kansalaisten osallisuutta erilaisten yhdistysten järjestämien hankkeiden, tapahtumien ja tilaisuuksien kautta. Vaikka rahoituksen määrä alueittain vaihtelee, tulisi selvityksen mukaan tulevalla ohjelmakaudella kansalaistoimijälähtöisen kehittämisen toimintaedellytyksiä yhdenmukaistaa.

Ohjelmakaudella 2014–2020 toteutettu kansalaistoimijälähtöinen kehittäminen jatkuu – kuitenkin niin, että toiminta-alueita ei enää rajata kaupunkialueisiin. Työ- ja elinkeinoministeriö antaa kansalaistoimijälähtöisestä kehittämisestä tulevalla ohjelmakaudella myöhemmin tarkentavia ohjeita.

LIITE 2

Hakukriteerit haun ensimmäisessä vaiheessa

Kriteeri	Arviointiperusteet
Toiminta-alue	
Alue on paikalliselle kehittämiselle sopiva	perustelut: riittävän suuri, jotta se mahdollistaa riittävät resurssit Leader-ryhmän toiminnalle ja tukee verkostoitumista ja yhteistyötä sekä innovatiivisuutta, ja riittävän pieni, jotta paikallisuus toteutuu
Toiminta-alueen maaseutualueiden asukasmäärä 20 000–150 000	kyllä / ei asukasmäärä jaoteltuna aluetyypeittäin perustelut suositusta pienemmälle asukasmäärälle
Kattaako toiminta-alue kaupunkialueita, jotka eivät ole tukikelpoisia maaseuturahastossa? - jos kyllä, kuvaus miten ryhmä aikoo rahoittaa toimet kaupunkialueella	kyllä / ei
Määritely selkeästi	kyllä / ei tarvittaessa osoitettava kartalla
Ei päällekkäin toisen ryhmän alueen kanssa	kyllä / ei
Alueessa vähintään 2 kuntaa tai osia kahdesta kunnasta	kyllä / ei
Pienempi kuin ELY-keskusalue	kyllä / ei
Hakemuksen liitteenä kuntien päätökset, mihin Leader-ryhmään kunta kuuluu	kyllä / ei jos kunnan alueita kuuluu kahteen tai useampaan Leader-ryhmään, liitteenä myös sopimukset kunnan ja Leader-ryhmien kesken
Alueen tarve- ja voimavara-analyysi	
Alueen tarve- ja voimavara-analyysi	sisältää alueen kuvauksen, nykytilan analyysin, tarpeet ja tulevaisuuden näkymät tarpeet kalatalouden näkökulmasta (ks. liite 1: Yhteisölähtöinen paikallinen kehittäminen osana EMKR:ää) pohjautuu osallistavaan valmisteluun ➔ tästä hakijoille annetaan palaute
Leader-ryhmä	
Oikeustoimikelpoinen	kyllä / ei / juridinen rekisteröityminen käynnissä

Ryhmän toiminnassa mukana riittävän suuri ja laajapohjainen joukko alueen toimijoita, mukaan lukien paikalliset asukkaat, yhteisöt, elinkeinoelämä, julkinen hallinto	perustelut esim. - kuvaamalla mitä tahoja ja miten ryhmän toiminnassa on mukana - dynaamisen verkostanalyysin avulla
Toiminta on avointa kaikille	määritelty säännöissä: kyllä / ei
Päättävän elimen (hallitus, johtokunta tmv.) kolmikanta ja säännöllinen vaihtuvuus	kolmikanta ja säännöllinen vaihtuvuus määritelty säännöissä: kyllä / ei kuvaus mahdollisista vireillä olevista sääntömuutoksista liitteenä päättävän elimen kokoonpano, josta käy ilmi että se on kolmikannan mukainen hakuhetkellä
Toimiminen paikallisesti	kuvaus miten ryhmä toimii paikallisesti omalla alueellaan, on läsnä, jalkautuva ja kaikkien alueen toimijoiden saavutettavissa
Toimiminen innovatiivisesti	kuvaus miten ryhmä toimii tulevaisuuteen katsovana, ennakkoluulottomana, rohkeana, innostavana ja rohkaisevana, uudistuvana ja oppivana organisaationa
Dynaaminen verkostanalyysi	kuvaus verkoston nykytilasta ja miten Leader-ryhmä kehittää verkoston toimintaa ja omaa rooliaan siinä → tästä hakijoille annetaan palaute
Yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen (Leader-toimintatavan) osaaminen	perustelut, miten varmistetaan Leader-ryhmän työntekijöiden ja luottamushenkilöiden osaaminen esim. kuvaus aiemmasta Leader-toimintatavan mukaisesta työstä, laatukäsikirja osaamisen varmistamisen työkaluna
Taloudellinen ja hallinnollinen osaaminen	- kuvaus, miten käytännön työ aiotaan järjestää - resurssisuunnitelma koko tulevalle rahoituskaudelle - mahdollinen hallinnollinen yhteistyö Leader-ryhmien kesken, esim. yhteiset työntekijät
Osallistava valmistelu	
Kuvaus ja suunnitelma paikallisen strategian osallistavasta valmistelusta	valmistelu on laajasti osallistavaa ja osallistuminen näkyy käytännössä ryhmän toiminnassa ja paikallisessa kehittämisstrategiassa → tästä hakijoille annetaan palaute